

6. Попередження домашнього насильства щодо дівчат та жінок у м. Києві: модель, особливості, перспективи / [Я. Бордіян, Т. Журавель, О. Кулаковська та ін.]. Київ, ТОВ "Видавничий дім "КАЛИТА", 2017. 98 с.

Маслак М. В., здобувачка вищої освіти 3 курсу, гр. СР-181
Науковий керівник – **Ревко А. М.**, д.е.н., професор кафедри
Національний університет «Чернігівська політехніка» (м. Чернігів, Україна)

НЕБЛАГОПОЛУЧНІ СІМ'Ї ЯК СЕРЕДОВИЩЕ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНИХ ПРОБЛЕМ ДІТЕЙ

Сім'я – є соціальним інститутом первинної соціалізації людини. Родина може бути як і сприятливим чинником для розвитку і формуванню особистості, так і справжнім джерелом психічних травм людини, а також пов'язаними з ними різноманітними розладами особистості. Соціалізація – процес входження індивіда в суспільство, активного засвоєння ним соціального досвіду, соціальних ролей, норм, цінностей, необхідних для успішної життєдіяльності в певному суспільстві. Якщо у дитини не буде сприятливих умов для успішної соціалізації, в подальшому житті можуть бути проблеми.

Метою даної публікації є визначення основних факторів, котрі можуть впливати на розвиток особистості дитини в неблагополучній родині.

Дослідження проблеми впливу неблагополучних сімей на дітей займалися такі науковці, як: С. Арзуманян, С. Белічевої, М. Буянова, А. Єлізарова, Т. Міньковського, А. Мудрика. Серед сучасних українських вчених даною проблематикою займалися А. Беседіна, Н. Лавріненко, В. Пилипенко, Р. Пріма, Т. Перепелиця, Ю. Якубова.

Важливим є розуміння, яка саме сім'я вважається неблагополучною, як її можна класифікувати і, найголовніше, які можуть бути наслідки для дитини, котра зростає в такій сім'ї.

Розрізняють такі типи неблагополучних сімей:

- педагогічно некомпетентна. В такій родині можна спостерігати брак або відсутність педагогічних знань і навичок у батьків. В повній мірі батьки можуть використовувати ті самі неефективні методи для виховання своїх дітей, котрі використовували їх власні батьки. Користуватись іншими методами виховання батьки або не вміють, або не хочуть і досить розповсюджене явище коли немає бажання щось змінювати, адже їм так зручно і вони так звикли. У результаті чого страждають обидві сторони. Так, наприклад, авторитарний стиль виховання, коли батьки використовують наказову форму, проявляють неповагу до особистості дитини, а тим більше застосовують рукоприкладство ведуть до конфліктів між батьками і їх дорослими дітьми. Звісно, що стиль виховання, побудований на погрозах і покараннях навряд чи сприятиме розвитку здорової і гармонійної особистості. Стиль потурання – це взагалі відсутність інтересу до життя дитини, виховання за принципом “куди крива виведе”. Гіперопіка також не сприяє розвитку здорової особистості. Прояв надмірного жалю до дитини, бажання все зробити за неї, захистити від труднощів призводить до появи у дитини егоїзму, неадекватної завищеної самооцінки і рівня вимог [Зак, с. 54].

- конфліктна. У даній сім'ї, як правило, панує атмосфера грубості і несправедливості, а іноді і атмосфера жорстокості і насильства. Діти живуть в оточенні, де прихований страх, напруженість і тривога присутні завжди, але відсутня стабільна безпека. Повернутися додому зі школи – вже стресова ситуація, оскільки діти ніколи не знають, чого чекати далі.

Грубість, крики, сварки, нерідко бійки, а іноді злочинні дії в запалі емоцій, це те, з чим доводиться стикатися дитині. Часто в такій сім'ї дитина слугує засобом вирішення подружніх конфліктів [1, с. 248].

- аморальна. Це сім'я з хворою етичною атмосферою. Там дитині прищеплюються соціально небажані потреби й інтереси, долучається до аморального способу життя. Задля задоволення власних егоїстичних інтересів в таких сім'ях зневажаються моральні норми, загальнолюдські цінності. Дитина перестає розуміти, “що таке добре і що таке погано”, вона створює свою мораль, в основі якої лежить задоволення і матеріальна вигода. Крім того, вона навчається й негативним способам отримання задоволення: алкоголь, розпусні дії, проституція, дармоїдство – все це стає нормою. У таких дітей абсолютно відсутнє почуття сорому, адже для досягнення своїх цілей – всі засоби добрі, тобто діє принцип “мету виправдовують засоби” [2, с.52].

- асоціальна. Це сім'я, де у батьків є злочинні схильності. Як показує статистика, в таких сім'ях рано чи пізно дитина виявляється втягнутою в систему злочинних маніпуляцій з боку батьків. Спочатку дитина залучається до скоєння дрібного хуліганства (наприклад, проникнути в квартиру, а потім відчинити двері дорослим злодіям, постояти збоку, спостерігаючи за поведінкою оточуючих, подати сигнал у разі небезпеки і т.д.). Потім дитині пропонується самій порушити закон під наглядом батьків. У разі непокори її чекають образи і погрози вигнати з дому. Долучаючи дітей до здійснення злочинів, батьки обмежують їх можливості в отриманні нормальної освіти, стають каталізаторами порушень стосунків дитини з однолітками, внаслідок чого дитина опиняється у групі із злочинною спрямованістю. Майбутнє такої дитини наперед запрограмоване: нічого доброго в цьому житті їй не чекає.

Останнім часом стали звертати на себе увагу сім'ї так званих “нових українців”, які основну увагу зосереджують на власному бізнесі, а сімейне виховання у них зводиться до купівлі дітям дорогих іграшок, одягу, видачі значних сум грошей. Їм не вистачає часу для збільшення духовного та морального впливу на дитину.

Важливо зазначити, що інвестиції родини та країни в цілому в розвиток людського потенціалу дітей є не тільки основою їх власного розвитку, але й базою для формування сукупного людського потенціалу майбутніх поколінь. Тому, найкращими інвестиціями є інвестиції в людину, а найефективнішими – в дітей та молодь [4, с. 91].

Слід зауважити, що неблагополуччя в перерахованих сім'ях породжує насильство. Під насильством розуміють свідомі або підсвідомі вчинки, що загрожують благополуччю або правам дитини. Насильство в сім'ї, особливо в дитинстві, може бути причиною тривалих і важких наслідків для здоров'я дитини, викликати відповідну поведінку в її подальшому житті [5, с. 104].

Отже, неблагополучні родини в різних їх аспектах та проявах здійснюють негативний вплив на дитину, в переважній більшості випадків травмуючи її. Такій дитині надзвичайно важко сформуватись як особистість. Постійні стресові становища можуть породжувати психічні та фізичні захворювання. З огляду на це, процес соціалізації і подальшої інтеграції в різні сфери буде надзвичайно складним, а іноді й неможливим для цих дітей. Крім того, в певних типах неблагополучних родин у дітей не можуть бути сформовані соціальні норми, що потребує удосконалення соціальної політики держави та захисту прав таких дітей.

Список використаних джерел

1. Орбан Лембрик Л.Е. Соціальна психологія: Навчальний посібник. К .: Академвидав, 2005. 448 с.
2. Андреева Т.В. Сімейна психологія. Навчальний посібник. СПб .: Мова, 2004.

3. Целуйко В.М. Поняття і типи неблагополучних сімей. *Психологія неблагополучної сім'ї: Книга для педагогів і батьків*. М.: Видавництво "ВЛАДОС". ПРЕС, 2003. С.82.

4. Бутко М. П., Ревко А. М. Соціальні імперативи якісного розвитку продуктивних сил регіонів України: монографія / за заг. наук. кер. д-ра екон. наук, проф. М. П. Бутка. Чернігів: Черніг. нац. технол. ун-т, 2016. 276 с.

5. Трубавіна, І. М. Соціально-педагогічна робота з неблагополучною сім'єю: Навчальний посібник – К.: ДЦССМ, 2003. – 132 с.

Маслак М. В., здобувачка вищої освіти 3 курсу, група СР-181,
Мекшун А. Д., к.пед.наук, старший викладач кафедри соціальної роботи
Національний університет «Чернігівська політехніка» (м. Чернігів, Україна)

СОЦІАЛЬНА РОБОТА З НАРКОЗАЛЕЖНИМИ КЛІЄНТАМИ

Залежність від психоактивних речовин (наркотиків) — це хронічне захворювання, що проявляється в непереборному бажанні вживати наркотичні речовини, незважаючи на негативні соціально-медичні наслідки. Уперше більшість людей вживає наркотики добровільно, із різних причин, але повторне вживання може призвести до змін у мозку, у результаті чого людина може бути не здатною опиратися інтенсивному потягу. Оскільки вживання наркотиків може призводити до змін у мозку, залежність розглядають як хронічне захворювання, а не брак волі чи прояв поганого характеру. Наркозалежність вважають рецидивним захворюванням — люди, які лікуються від розладів, пов'язаних з уживанням наркотиків, або пройшли таке лікування, мають підвищений ризик повернутися до вживання, навіть після кількох років відмови.

Мета даної статті полягає в аналізі основних стратегій і моделей соціальної роботи з наркозалежними клієнтами (зокрема, підлітками і молоддю).

Питання технологій соціальної роботи з наркозалежними розглядалися багатьма дослідниками, серед яких: О. Балакірева, Д. Богдан, А. Бойко, Л. Дума, П. Дупленко, Н. Максимова, К. Мілютіна, О. Савчук, Т. Семигіна, С. Філь, О. Яременко та багато інших.

Наркозалежність – захворювання, що виникає внаслідок неконтрольованого вживання хімічних речовин на основі особистісної схильності у вигляді переваги рис залежної особистості, і проявляється у формі паталогічної залежності від психоактивних речовин, яка має психологічний і фізичний характер.

Серед важливих принципів роботи з людьми, залежними від психоактивних речовин, зазвичай, виділяють такі, як: розуміння замість засудження; добровільність та партнерство замість контролю; конфіденційність; щирість та довірливість стосунків клієнта та консультантів; тісна співпраця з сім'єю клієнта; допомога для самопомоги (активність замість пасивності); комплексний характер допомоги [1.с. 28]. У соціальній роботі з наркозалежними виділяють три різновиди програм: профілактичні, лікувальні та реабілітаційні. Профілактичні програми передбачають первинну профілактику, спрямовану на запобігання вживанню наркотиків, тобто це робота з тими, хто ще не знайомий зі смаком наркотичних речовин, свого роду «вакцинація» виникнення проблеми. Профілактика наркоманії повинна базуватися не на заборонах і боротьбі з негативним, а на сприянні росту можливостей особистості розв'язувати складні життєві ситуації та робити здоровий життєвий вибір [2.с. 36]. В лікувальній програмі, ключовим місцем є надання медичної допомоги, слід зазначити, що власне медикаментозне лікування без залучення